

ПРЕДВАРИТЕЛНА УСЛОВНОСТ – ДЗЕС

ВЪПРОС ПО ДЗЕС 3: Защо земеделският производител или ползвател, чиито стърнища са изгорели, е този, който бива санкциониран, дори в случаите на умишлено или непредпазливо действие на трети лица?

За проверките, намаленията на плащанията и реда за налагане на административни санкции, земеделските площи или части от тях се считат за временно недопустими за подпомагане, за които в календарната година се установи, че са опожарени, **освен когато:**

- изгарянето е извършено по фитосанитарни причини и е доказано с документ, издаден от БАБХ, след предварително уведомление на ДФЗ;
- орган за пожарна и аварийна безопасност е установил и документирал, че източникът на пожара е извън заявения за подпомагане парцел или е възникнал от действието на природно явление (мълния или топлинно самозапалване);
- когато в административно или съдебно производство е установен извършител на палежа - трето лице.¹

В упоменатите случаи на земеделския стопанин санкция не се налага. Пострадалият в резултат на мълния или друго форсмажорно, или извънредно обстоятелство земеделски стопанин е задължен да уведоми ДФЗ и да представи валидни доказателства.

Пострадалият от умишлено действие на трето лице земеделски стопанин има право да отправи тѣжба (жалба) до районния прокурор по място на палежа за установяване и реализиране на наказателна отговорност².

Забранява се изгаряне на стърнища и други растителни остатъци в земеделски земи³. На ползвателя на земеделска земя, на която е извършено изгаряне на стърнища и растителни остатъци, се налага административна глоба в размер от 1500 до 6000 лева.⁴

ВЪПРОС ПО ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ДЗЕС 4: Могат ли да се оставят буферни ивици, по-малки от 10 метра, при зеленчукопроизводството?

Да, ако земеделският парцел е равнинен, буферната ивица може да бъде най-малко 5 метра. Размерите на буферните ивици в ДЗЕС 4 съответстват на степента на риска от дифузно замърсяване на водните обекти с нитрати от земеделски източници и да се предотврати риск от разрушаване на цели екосистеми, в т.ч. застрашаване и погиване на ценни растителни и животински видове. Буферните ивици позволяват да се намалят и рисковете от ерозия по краищата на водните течения.

Стандартът отразява общите задължителни изисквания към земеделската дейност и важи за всички земеделски стопани в ЕС. В съответствие с него в буферните ивици се забранява използването на минерални и органични торове, както и на продукти за растителна защита:

¹ чл. 55, ал. 3 от Наредба №3 от 10 март 2023 г. за условията и реда за прилагане на интервенцията под формата на директни плащания, включени в Стратегическия план

² по смисъла на чл. 330 или чл. 331 от Наказателния кодекс на Република България.

³ Съгласно разпоредбата на чл. 6, ал.1, т. 6 от Закона за опазване на земеделските земи

⁴ По реда на чл. 41а, ал. 1

- с ширина минимум 5 метра на равнинни площи (до 5,0%, или до 3°), по протежение на повърхностни водни течения (реки, потоци, канали, езера, язовири, море), с изключение на оризовите клетки;
- с ширина минимум 10 метра на равнинни площи (до 5,0%, или до 3°) при торене с течна фракция на оборския тор;
- с ширина минимум 10 метра при торене на площи при наклонени терени (до 10,0% или до 6°); с ширина минимум 50 метра при площи с остър наклон (над 10%, т.е. над 6°).

Важно е да се отбележи, че голяма част от площите, които могат да представляват буферни ивици покрай реки, са част от водното течение и не се включват в правно основание на ползвател поради вида на територията (водно течение и водни площи) и вида на собствеността (предимно държавна, под управление на МОСВ).

ВЪПРОСИ ПО ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ДЗЕС 6:

Въпрос: Какво е парцел и какво физически блок с оглед на изпълнението на ДЗЕС 6? На каква база ще бъде изчисляван процентът наклони за даден парцел? Ще има ли слой с наклони и ако да, дали е готов на този етап този слой?

"Физически блок" е непрекъсната площ земя, ограничена от трайни топографски елементи.⁵

"Земеделска площ" включва обработваема земя, трайни насаждения и постоянно затревени площи и когато в тях се намират агролесовъдни системи.⁶

"Земеделски парцел" е поземлена единица с минимален размер от 0,1 ха, включваща земеделска площ, заета от една култура обработваема земя или трайни насаждения, или от постоянно затревена площ или неземеделски площи, които отговарят на критериите за допустимост за получаване на подпомагане за интервенциите, посочени в дял III от Регламент (ЕС) 2021/2115.⁷

Спазването на стандарта не се изпълнява на ниво физически блок, съобразно одобрения Стратегически план, като след проведена допълнителна комуникация със службите на Европейската комисия е уточнено, че ДЗЕС 6 е **приложим на ниво заявен за подпомагане парцел на даден земеделски стопанин (земеделски парцел).**

Средният наклон за всеки заявен за подпомагане парцел ще се определя на база информация, извлечена от цифровия модел на релефа, а не чрез т. нар. „слой с наклони“ (такъв няма да се създава), което ще послужи за формиране на размера на площите в стопанството, за които трябва да се прилага лятна или зимна покривка в съответните срокове. Изчислението на наклоните на земеделските парцели ще се извършва след тяхното заявяване за подпомагане и резултатът от това изчисление ще бъде включен към данните за съответния парцел в заявлението.

⁵ Допълнителни разпоредби (26.) на Закона за подпомагане на земеделските стопани

⁶ Допълнителни разпоредби (27.) на Закона за подпомагане на земеделските стопани

⁷ Допълнителни разпоредби (31.) на Закона за подпомагане на земеделските стопани

Въпрос: В текста на Стратегическия план за ДЗЕС 6 пише: „В земеделското стопанство, при площи с наклон $\geq 10\%$, през периода от 01 ноември до 15 февруари е задължително върху минимум 80% от цялата обработваема площ на стопанството да се поддържа минимална почвена покривка. Изискването за минимална почвена покривка в периода 01 ноември до 15 февруари не се прилага за бенефициери, които осигуряват последваща култура в рамките на 2 седмици след премахването на предходната растителна покривка“. **Може ли да обясните как следва да се разбира текста „80% от цялата обработваема площ на стопанството“?**

Следва да се разбира по следния начин: „В земеделското стопанство, при площи с наклон $\geq 10\%$, през периода от 01 ноември до 15 февруари е задължително върху минимум 80% от тях да се поддържа минимална почвена покривка.“

Въпрос: Използването на вертикални обработки без обръщане на горния слой на почвата (включително продълбочаване) ще се признава ли като изпълнено условие за поддържане на минимална почвена покривка по ДЗЕС 6?

Вертикални обработки, в т.ч. продълбочаване, са допустими при условие, че не се обръща почвеният слой и се запазват растителните остатъци като покривка върху почвата, като целта е да се запази основната структура на почвата (в Наръчника за практическо приложение на условията за поддържане на земята в добро земеделско и екологично състояние ще бъде наличен снимков материал на различни видове продълбочители и обработените от тях почви). Когато горният почвен слой е силно уплътнен, също се прилагат вертикални обработки с цел осигуряване на пропускливост на вода и въздух.

В помощ на земеделските стопани на страницата на Министерството на земеделието (Начало > ОСП 2023-2027 > Наръчник на добри земеделски практики) е публикуван Списък на земеделски практики от полза за климата и околна среда от 2020 г., който се препоръчва за избор на подходящи техники на обработка. https://www.mzh.government.bg/media/filer_public/2020/07/15/narchnik_na_dobrite_zemedelski_praktiki_-_predlozheniia_i_stanovishcha_do_10_avgust_2020_dTZGF46.pdf

Въпрос: Може ли при много големи наклони (над 10%) парцелите да не се обработват по хоризонтала на наклона, защото машините се обръщат?

Оранта може да се извършва перпендикулярно на склона, или при по-сложен релеф по хоризонталите, започвайки от долната част на склона към билото, като по този начин орният слой (почвата) се обръща и качва нагоре по склона. Вместо обикновената дълбока обработка може да се прилага браздово-гребенистата оран, като на плужните тела през едно се сема отметателната дъска. Плитките почви с лек механичен състав и земите с преобладаващо ерозиран почви да се орат с плугове без отметателни дъски или с плоскорезни почвообработващи оръдия, за да се запазят следжътвените растителни остатъци като средство срещу водната и ветровата ерозия. При площите, подложени на активно ерозиране, е за предпочитане обработките да са плитки и намален брой, включително сеитба без обработка на почвата, тъй като този вид обработки оставят мулча от предходната култура върху почвата и в комбинация с липсващи дълбоки обработки предпазват почвата от водна и ветрова ерозия. Тези обработки не е необходимо да се извършват перпендикулярно на наклона или по хоризонталите при сложен релеф.

Въпрос: Не трябва ли стандартът ДЗЕС6 да има ограничение за стопанства под 10 ха?

Не може да има изключение от този стандарт, защото рискът от ерозия засяга както малките, така и големите площи.

Въпрос: Какво се разбира под засяване на покривни култури в изпълнение на ДЗЕС 6? Еднакво ли се тълкуват като значение „покривните култури по ДЗЕС 6“, междинните култури по ДЗЕС 7 и ДЗЕС 8, както и междинни/покривни култури по еко схема за запазване и възстановяване на почвения потенциал-насърчаване на зелено торене и органично наторяване?

Засяването с покривни (или с междинни, или с азотфиксиращи) култури по стандарта за ДЗЕС 6 има за цел почвата да се укрепва и предпазва от деградация през периодите с ерозионен риск, които са от 01.06. до 31.10. за равнините земеделски площи и от 01.11. до 15.02. за обработваемите земи на наклон. Същите се използват и за целите на стандарт ДЗЕС 7 за предотвратяване на монокултурното земеделие, за да не се извличат от нея един и същи вид хранителни вещества, а да се подобрява почвената структура и за ДЗЕС 8 с цел опазване на биологичното разнообразие в земеделските земи. За зелено торене не се използват препарати за растителна защита (ПРЗ) и обикновено се избират култури, които образуват нежна листна маса. Тя бързо се мулчира, за да улесни сеитбата на основната култура след нея и защото нежната листна маса се минерализира бързо и подава хранителни елементи още на първата основна култура. В смеските за зелено торене е препоръчително да има и незимуващи видове, които образуват буйна листна маса, която след попарване през зимата позволява безпроблемно размесване с почвените обработки напролет. За предпазване от ерозия се предпочитат култури с коренова система с голяма маса и обем.

За целите на изпълнение на стандартите за добро земеделско и екологично състояние предвиждаме в Заповедта на министъра на земеделието за условия за прилагане на стандартите за добро земеделско и екологично състояние, която е на обществено обсъждане на страницата на МЗм от 01.03.2023 до 01.04.2023 г., да бъдат изброени в приложение азотфиксиращите, междинните, покривните култури.

Въпрос: При стопанства, притежаващи/стопанисващи земеделска земя (парцели) едновременно на равнинни и на наклонени терени, 80% покривка и за двата чувствителни периода ли се изисква?

Чувствителните периоди са два, но изискването се изпълнява само в единия период, който се определя според изчисления наклон на парцела. Ако наклонът е над 10% (над 6°), за да се изпълни стандартът на парцела(-ите) с наклон, трябва да има поне 80% растителна покривка в периода от 1.11. до 15.02., в т.ч. студоустойчиви покривни култури, есенници, измръзнала тревиста растителност или растителни остатъци (стърнища), за да се предпази почвата от водна ерозия (целта на този ДЗЕС). Ако обработваемата земя е преобладаващо равнинна (до 10% или 6° наклон), тогава изпълнението на този ДЗЕС 6 трябва да е през летния период (юни-октомври) с подходяща покривна, междинна, втора култура, стърнище, или мулч за предпазване на почвата от засушаване и ветрова ерозия. Сумарно върху всички парцели на стопанството трябва да има по 80% растителна покривка през единия от двата периода, определени според наклона.

За яснота, ще **разгледаме пример** със стопанство от 1000 декара, от което 2 парцела по 100 дка са наклонени терени, а другите 8 парцела – равнинни. За да е изпълнен ДЗЕС 6 в два от парцелите с наклон, следва да се установи най-малко 80% растителна покривка през зимния чувствителен период, а в другите 8 парцела – съответно през летния чувствителен период. Важно е да се знае, че ако през летния период върху 8-те парцела има 100% покривка, вместо 80% (т.е. 800 дка са с покривка), но на наклонените парцели не се установи зимна растителна покривка, то тогава ДЗЕС6 не е изпълнен за обработваемите земи на цялото стопанство. Това е така, защото ако почвата остане гола през зимния период върху наклонените парцели, тя ще е уязвима на ветрова и водна ерозия и няма да се постигне целта на стандарта за опазване на почвите от ерозия. За да се изпълни стандартът съгласно посочения пример, върху наклонените 2 парцела от 200 дка трябва да се установят 160 дка растително покритие през зимния чувствителен период (1.11.-15.2.) и за 800-те декара равнинни площи – най-малко 640 дка растително покритие през летния период (1.06-31.10.). Растителното покритие може да бъде втора култура след прибирането на основната или междинна, покривна култура, с възможност за две седмици за подготовка на почвата и засяване, които ще важат и за двата чувствителни периода.

Въпрос: Изискването за минимална почвена покривка в периода 01 ноември до 15 февруари не се прилага за бенефициери, които осигуряват последваща култура в рамките на 2 седмици след премахването на предходната растителна покривка. Ще се приложи ли такъв период от 2 седмици и при летния чувствителен период 1.06-31.10.? Има ли възможност за втора култура или междинна култура през него?

Целта на стандарта е да се гарантира растителна покривка върху почвата през този период на преобладаващо равнинни терени с цел предпазването им от екстремно засушаване и ветрова ерозия. За прилагане на стандарта, в Наръчника за практическо приложение на условията за поддържане на земята в добро земеделско и екологично състояние ще бъде уточнено, че в периода от 1 юни до 31 октомври **ще има възможност в рамките на две седмици** почвата да се подготви и засее със щадящи техники или да се оставят стърнища или мулч от предшестваща култура. Земеделските стопани могат да се ръководят какви обработки да прилагат през лятото от Списъка на земеделските практики за климата и околната среда от 2020 г., публикуван на страницата на МЗМ (Начало > ОСП 2023-2027 > Наръчник на добри земеделски практики) https://www.mzh.government.bg/media/filer_public/2020/07/15/narchnik_na_dobrite_zemedelsk_i_praktiki_-_predlozheniia_i_stanovishcha_do_10_avgust_2020_dTZGF46.pdf

Растителната покривка може да включва: покривни, междинни култури, тревни смеси, стърнища, или поливни култури, т.е. всички, които с кореновата си система поддържат почвата и я предпазват от ветрова ерозия в резултат на летните засушавания. Почвообработващите техники на ерозионно чувствителни площи трябва да са плитки, щадящи, а растителната покривка да е съобразена с физико-химичния състав на почвата и климатичните условия на стопанството.

Въпрос: Чувствителният период от 01.06-31.10. не е съобразен с началото на стопанската година 01.10. и реално обхваща две стопански години. Какво се случва, ако се смени ползвателят на даден парцел и се наруши поддържането на минималната почвена покривка?

Споразуменията за масиви за ползване се изготвят в зависимост от регистрираните от ползвателите правни основания за ползване на поземлените имоти, където преобладават едногодишни договори, поради което и споразуменията за ползване са със срок от 1 стопанска година. В интерес на земеделския стопанин е да се снабди с подходящи договори за следващата стопанска година, които да гарантират ползването на конкретните площи, за които е поет ангажимент.

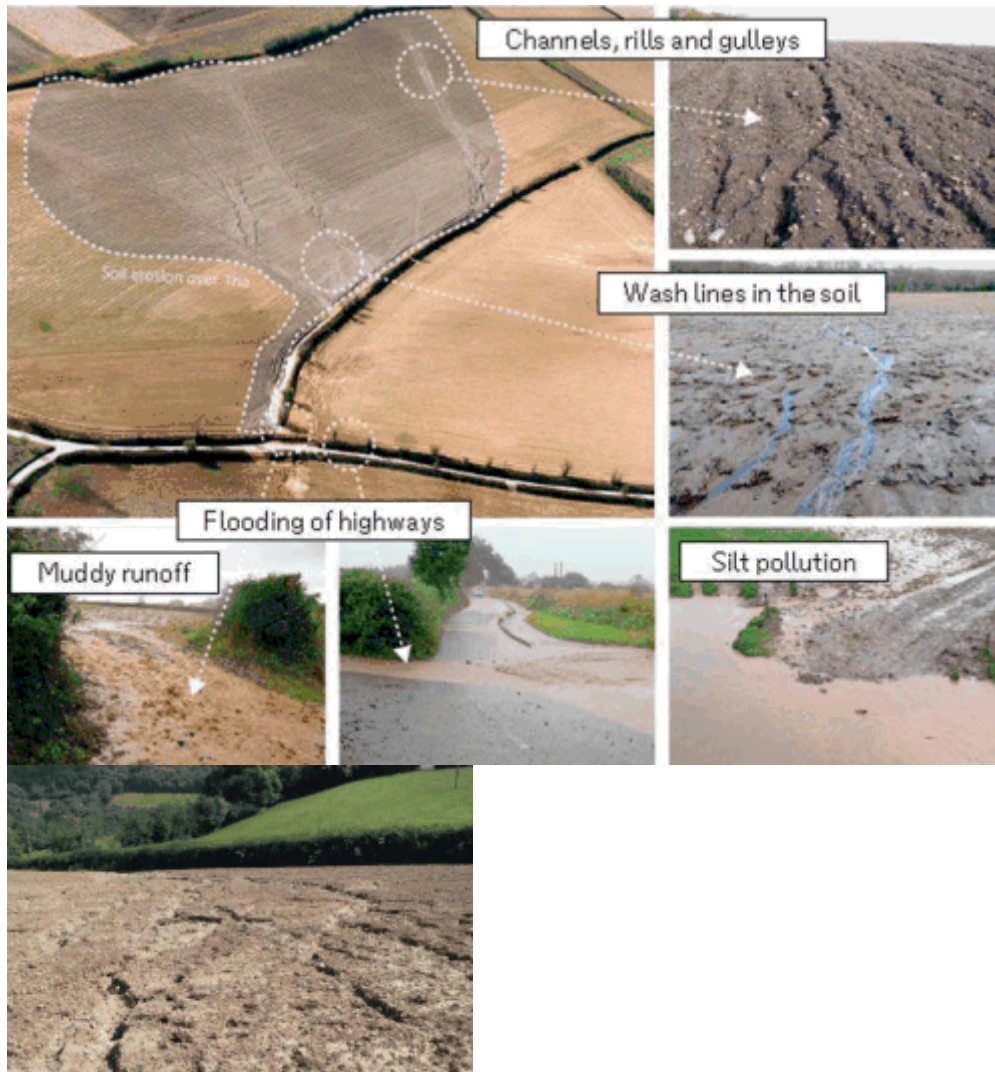
Дори да се смени ползвателят на съответния парцел, то е необходимо да се спазва изискването на растителна покривка. Становището по този въпрос е еднозначно – **черната угар е неприемлива в чувствителните периоди**, които създават риск от почвена ерозия. Ако при проверка се открие гола почва през определените чувствителни периоди, ще бъде намалено плащането на този земеделски стопанин, който е заявил парцела, съгласно Методиката по чл. 55, ал. 2 от Закона за подпомагане на земеделските производители.

Въпрос: Предвид трайната тенденция на засушаване, какъв ще е начинът за доказване на извършените сеитби на покривни култури? Могат ли в такива случаи сеитбите да се доказват чрез дневник на стопанството или счетоводни документи, в това число и фактури?

Земеделските стопани не доказват извършени сеитби на покривни култури при заявяване на парцелите. Контролът за спазването на стандарта ще се извърши от ДФЗ в **подходящ** времеви период, съобразен с метеорологичните условия. Ще се прави оглед на площите със засети покривни култури, които са видими на полето. При необходимост от установяване на вида на културите, с които са засети площите, може да се изиска от земеделския стопанин да представи фактури за закупени семена, дневници на стопанството, др.

Подходът се изисква от гледна точка на уязвимостта на голите почви на ерозия. Съобразно това се счита, че има неизпълнение на стандарта, само когато даден парцел е черна угар, т.е. всякакви комбинации от засети култури, стърнища, покривни култури или мулч са приемливи. В проекта на Наредба за условията и реда за подаване на заявления за подпомагане по интервенции за подпомагане на площ и за животни е записано, че форсмажорно обстоятелство е тежко природно бедствие или тежко метеорологично събитие, което е засегнало стопанството, а чл. 19 на същата предвижда форсмажорното обстоятелство да се доказва с документ, издаден от оторизирана институция. В Наръчника за прилагане на директните плащания ще бъдат дадени примери за документи, доказващи форсмажорни обстоятелства, включително и по отношение на засушаване.

Водна ерозия при черна угар

Ветрова ерозия при черна угар

Въпрос: Ако има междина култура и не поникне за две седмици, какво следва?

Земеделските стопани не доказват извършени сеитби на междинни култури при заявяване на парцелите. Контролът за спазването на стандарта ще се извърши от ДФЗ в подходящ времеви период, съобразен с метеорологичните условия, като се прави оглед на площите със засети покривни култури, които са видими на полето. При необходимост от установяване на вида на културите, с които са засети площите, може да се изиска от земеделския стопанин да представи фактури за закупени семена, дневници на стопанството, др.

В проекта на Наредба за условията и реда за подаване на заявления за подпомагане по интервенции за подпомагане на площ и за животни е записано, че форсмажорно обстоятелство е тежко природно бедствие или тежко метеорологично събитие, което е засегнало стопанството, а чл. 19 на същата предвижда форсмажорното обстоятелство да се доказва с документ, издаден от оторизирана институция. В Наръчника за прилагане на директните плащания ще бъдат дадени примери за документи, доказващи форсмажорни обстоятелства, включително и по отношение на засушаване.

Въпрос: Защо затревяването (пълно или частично) при трайните насаждения се отнася само за наклонени терени, при положение, че се затревяват и трайните насаждения на равнинни площи.

ДЗЕС 6 дава минималните изисквания за задължително изпълнение, но не ограничава земеделските стопани да предприемат и по-добри обработващи практики по избрани еко схеми. **Целта на 50%-ното затревяване при трайни насаждения, разположени на наклонени терени, се отнася за есенно-зимния период за избягване на водна ерозия и изнасянето на хранителните вещества от почвата.** Земеделският стопанин избира дали

да засее билки или други тревни смеси, които да привличат опрашители и да способстват за по-добър добив от овощните насаждения. Няма ограничение в каква степен земеделските стопани ще надградят задължителните изисквания за опазване на земята, в т.ч. да засеят култури в междуредията за подобряване на почвения слой.

За райони с висок риск от ерозия е възможно и целогодишно да се оставя растително покритие в междуредията. За да се запазят хранителните вещества за новозасадени плодни фиданки обаче, не се препоръчва плътно затревяване на междуредията.

Въпрос: При ДЗЕС 6 – минимална почвена покривка, за картофи как ще се изпълни условието да има почвена покривка при наклон над 10%, след като не се прилага 2-ра култура?

На земеделския парцел с наклон от над 10% и при отглеждане на картофи условието да има минималната почвена покривка в периода от 01 ноември до 15 февруари може да се изпълни, като се засеят подходящи покривни култури от: житни видове, бобови, широколистни видове от различни семейства, самостоятелно или в комбинация помежду си. Водещо е да има правилен избор на покривните растителни видове, които да са съобразени с района, влажност, студоустойчивост, тип почва, заплевеляване и др. Поддържането на минимална покривка може да стане и чрез оставяне максимално дълго на наличните растителни остатъци, покриване на почвата с мулч, оставяне на самозасети видове, които осигуряват почвено покритие и изпълняват в контекста на стандарта противоерозионна и защитна роля.

ВЪПРОСИ ПО ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ДЗЕС 7

Въпрос: Как ще се отчита ротацията, когато парцелът е очертан с други размери и по друг начин (няма пълно припокриване)?

Ротацията ще се контролира от ДФЗ, като се отчита културата, която е била на площта на парцела предходната година. При условие, че заявеният парцел от предходната година съвпада на 90% със заявения парцел от настоящата година, то следва да го считаме за един и същи парцел и да проследим редуването на културите върху него всяка година.

Въпрос: Какво означава основна култура за целите на ротацията на ниво парцел? Културата с най-голяма площ за стопанството за съответната година ли, което не значи, че всяка година една и съща култура ще е с най-голяма площ, или ще се посочва от кандидата през първата година коя ще е основната култура?

Основна култура за целите на ДЗЕС 7 се счита културата, която е най-важна за земеделския стопанин по добив, качество и цена, и която той отбелязва в заявлението за подпомагане. Земеделският стопанин може да отглежда повече от една основна култура през годината на заявяване. Вторична култура се счита за ротация, ако е засята/засадена непосредствено след прибирането на основната култура и е налична на парцела до подготовката на почвата за сеитба на следващата основна култура.

Въпрос: Във връзка с ротацията по ДЗЕС 7 допустимо ли е един и същ парцел да бъде угар за две или повече последователни години?

Да. Съгласно определението в Стратегическия план (стр. 397) „поддържана под угар е площ, на която през годината не се допуска производство на земеделска продукция“.

В Приложение III „Правила относно предварителните условия съгласно член 12“ от Регламент (ЕС) 2021/2115 на Европейския парламент и на Съвета от 2 декември 2021 година, в Бележка 2 под линия е разписано че: „сеитбооборотът се състои от смяна на културата поне веднъж годишно на равнището на парцела (*с изключение на многогодишни култури, треви и други тревни фуражи и оставена под угар земя*), включително подходящо управляваните вторични култури“. Това означава, че земята под угар е изключение от определението за сеитбооборот (ротация), което е **редуване на земеделски култури всяка година**. Целта на оставянето на земя под угар е почвата да се възстанови от интензивните обработки, като временно се остави като непроизводствена площ и на годишна база може да се включи **като етап**, който съпътства сеитбооборътния план.

Въпрос: След третата година земеделският стопанин е длъжен да гарантира, че всички парцели от обработваемата земя от стопанството са били обект на ротация по отношение на основната култура на отглеждане. По какъв начин ще се извършва контролът и как земеделският производител ще гарантира ротацията на четвъртата година?

Ротацията ще се контролира от ДФЗ, като се отчита културата, която е била на площта на парцела предходната година. Препоръчително е земеделските стопани (ЗС) да водят документация на сеитбооборота, особено когато стопанството им се състои от множество парцели с различни култури и когато обработват земи по споразумение или разпределение. По такъв начин ще се знае дали предшестващата култура, отглеждана от друг земеделски стопанин, е подходящ предшественик за планираната от новия земеползвател основна култура през стопанската година на заявяването, а решенията ще са информирани.

ВЪПРОСИ ПО ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ДЗЕС 8:

Въпрос: Какви са тегловните коефициенти за азотфиксиращи, покривни/междинни култури?

Коефициентът 0.3 за междинните и покривните култури е определен на общностно ниво и не подлежи на свободно тълкуване⁸. Коефициентът за азотфиксиращите култури не е посочен в Стратегическия план и затова в Заповедта на министъра на земеделието за условия за прилагане на стандартите за добро земеделско и екологично състояние ще бъде записано, че азотфиксиращите култури ще се приравняват с **коефициент 1**, защото обогатяват почвата с азот и се намалява използването на химически торове.

Въпрос: В Стратегическия план относно условията по ДЗЕС 8 е записано, че задължително се запазват и поддържат съществуващите характеристики на ландшафта чрез: забрана за изрязване на жив плет и дървета по време на размножаването и отглеждането на птици (от 1 март до 31 юли). Въпреки всичко, в проекта на *Наредба за условията и реда за прилагане на интервенциите под формата*

⁸ Съгласно приложение III към чл. 13 на регламент (ЕС) 2021/2115

на директни плащания, включени в Стратегическия план, за проверките, намаления на плащанията и реда за налагане на административни санкции в текстовете относно еко-схема за поддържане и подобряване на биологичното разнообразие и екологичната инфраструктура за период на гнездене на птиците е посочен 1 април – 30 юли. Кой ще бъде периодът за спазване?

За целите на ДЗЕС 8 се спазва периодът, обхващащ размножаването и отглеждането на птици (01.03. – 31.07.) Изискванията на ДЗЕС 8 са базата за изпълнение за всички култури и ако земеделски стопанин иска да се възползва и по еко схемата, той ще трябва да спазва стандарта.

Въпрос: При условие, че земеделският стопанин реши да изпълни изискването на ДЗЕС 8, като засее съответните площи с междинни култури през есента на 2023 и ги заоре след 15.02.2024, през коя кампания следва да посочи в заявлението си тези площи с междинни култури – кампания 2023 или кампания 2024?

Този случай визира възможността по ДЗЕС 8, според която земеделският стопанин може да осигури на равнище земеделско стопанство 3% земя, оставена под угар, или непроизводствени обекти и минимум 4 % площи с междинни култури или азотфиксиращи култури. В този случай земеделският стопанин, който ще засее площите с междинни култури през есента на 2023, ще трябва да ги посочи в заявлението си за кампания 2023 г.

Въпрос: В продължение на предходния въпрос, може ли същите парцели с междинни култури, които ще се заорат след 15.02.2024, да бъдат оставени като угар до 15 юли 2024 и да се посочат в заявлението през кампания 2024 като площи под угар? Същият парцел може ли да се остави на угар след заораване на покривните култури в периода 15.02.24 г. до 15.07.2024 г. за изпълнение на изискванията за непроизводствени площи по ДЗЕС 8 и ако може то за коя кампания?

Да, може да се заявят като площи под угар през кампания 2024 г.

Въпрос: В продължение на предходните два въпроса , може ли върху същия парцел да се приложи същата технология 2-3 последователни години?

Да, може. В последователни години след заораване на междинните култури (зелено торене) след 15.02. площите могат да бъдат оставени под угар до 15 юли на съответната година на заявяване.

Въпрос: Къде ще бъдат уредени санкциите при неспазване на предварителната условност (ДЗЕС и ЗИУ)?

Министърът на земеделието утвърждава със заповед методика за прилагане на предварителните условия, както и промените в тях⁹, и ги публикува на интернет страницата на министерството. Методиката включва правила за определяне на административни санкции (намаления или изключване на целия размер на плащанията) при неспазване на

⁹ Съгласно чл. 55, ал. 2 от ЗПЗП

изискванията на стандартите за добро земеделско и екологично състояние и законоустановените изисквания за управление. Като общо правило, намалението представлява 3% от общия размер на плащанията. За допълнителна информация, може да се направи справка към чл. 83-85 от Регламент 2021/2116.

Предвижда се също да се изготви Ръководство за прилагане на законоустановените изисквания за управление, както и Наръчник за практическото приложение на условията за поддържане на земята в добро земеделско и екологично състояние.

ДИРЕКТНИ ПЛАЩАНИЯ И ЕКО СХЕМИ

Въпрос: Как се доказва изпълнението на изискването в интервенциите за обвързана подкрепа за използване на сертифициран или стандартен посевен и посадъчен материал?

Изискването се удостоверява чрез представяне на документи за **закупени сертифицирани и/или стандартни семена и/или посадъчен материал**. Документите са както следва:

- **за сертифицирани семена** – сертификат по чл. 32, ал. 1 от Закона за посевния и посадъчния материал, официален етикет по чл. 36, ал. 1, етикет на производителя и/или търговеца по чл. 38 или етикет на производителя на малки опаковки по чл. 53, ал. 5 от Наредба № 96 от 2006 г. за търговия на посевен материал от зеленчукови култури на пазара на Европейския съюз;
- **за стандартни семена** - фирмен документ по чл. 46, етикет на производителя по чл. 49, ал. 3 или етикет на малки опаковки по чл. 54, ал. 2 от Наредба № 96 от 2006 г. за търговия на посевен материал от зеленчукови култури на пазара на Европейския съюз;
- **за зеленчуковия посадъчен материал** - фирмен документ по чл. 12, ал. 1 или етикет на производителя по чл. 11, ал. 4 от Наредба № 19 от 2004 г. за производство и търговия на посадъчен материал от зеленчукови култури;
- **за сертифицирания овощен посадъчен материал** - сертификат по чл. 42, ал. 7 от Закона за посевния и посадъчния материал, етикет по чл. 13, ал. 5 или придружителен документ по чл. 13а от Наредба № 3 от 2010 г. за търговия на овощен посадъчен материал и овощни растения, предназначени за производство на плодове на пазара на Европейския съюз;
- **за стандартния овощен посадъчен материал** – етикет по чл. 10, ал. 4, документ на производителя или търговеца по чл. 13, ал. 1, т. 1 или етикет за дребни производители и търговци по чл. 14 от Наредба № 3 от 2010 г. за търговия на овощен посадъчен материал и овощни растения, предназначени за производство на плодове на пазара на Европейския съюз;
- **за сертифицирания лозов посадъчен материал** - сертификат по чл. 49, ал. 7 от Закона за посевния и посадъчния материал или официален етикет по чл. 18 от Наредба № 95 от 2006 г. за търговия на лозов посадъчен материал;
- **за стандартния лозов посадъчен материал** – официален етикет по чл. 18, ал. 3, т. 3 от Наредба № 95 от 2006 г. за търговия на лозов посадъчен материал.

Когато земеделският стопанин **произвежда** стандартен посевен и/или посадъчен материал от зеленчукови култури **за собствени нужди**, следва да удостовери качество на този материал с издаден от него фирмен документ по чл. 36, ал. 2 или по чл. 40, ал. 2 от Закона за посевния и посадъчния материал.

Въпрос: При преходната национална помощ за овце майки и/или кози майки има ли ограничение на възрастта на животните?

По интервенцията за преходна национална помощ за овце-майки и/или кози-майки ще бъдат допустими женски животни от рода на овцете и/или козите, родили поне веднъж, или на възраст най-малко една година. В рамките на преходната национална помощ за овце-майки и/или кози-майки няма изискване на максимална възраст на животните.

Въпрос: Кои животни от стопанството към референтната дата 31.12.20218 г. ще се броят по интервенцията за преходна национална помощ за говеда, необвързана с производството?

Право на подпомагане по тази интервенцията имат земеделските стопани, които към 31 декември 2018 г. са отглеждали 10 или повече говеда и/или 10 или повече биволи, регистрирани в интегрираната информационна система на Българска агенция по безопасност на храните (БАБХ) по чл. 51, ал. 3 от Закона за ветеринарномедицинската дейност. Помощта по интервенцията се определя въз основа на броя на говедата и/или биволи в животновъдните обекти на земеделския стопанин, регистрирани в интегрираната информационна система на БАБХ към посочената референтна дата. „Говеда“ са биците, воловете, кравите, юниците и телетата, а „Биволи“ са биволските бици (мъжките биволи), биволиците, малакините и малачетата¹⁰.

Въпрос: За насажденията с плодове, които се заявяват по интервенцията за обвързано подпомагане за плодове (встъпили в плододаване), изискват ли се документи за закупен сертифициран или стандартен посадъчен материал?

В рамките на тази интервенция няма изискване за представяне на документи за сертифициран или стандартен посадъчен материал. Необходимо е насажденията да са встъпили в плододаване и от тях да са получени и реализирани на пазара определени добиви, специфични за всяка отделна култура. Кандидатите за подпомагане следва да предоставят документ, доказващ, че насажденията са в период на плододаване, издаден от агроном.

Въпрос: Какво се разбира под термина „основна култура“ при прилагане на еко схемата за разнообразяване на отглежданите култури? Как се определя „основната култура“ за целите на еко схемата?

Под термина „основна култура“ в тази еко схема се визира земеделската култура, която е отбелязана в заявлението за подпомагане като налична на полето през периода на диверсификация и заема най-голяма площ от всички култури, заявени по тази еко схема. Изискванията по еко схемата надграждат изискванията на ДЗЕС 7.

¹⁰ По смисъла на Наредба № 3 от 10 март 2023 г. за условията и реда за прилагане на интервенциите под формата на директни плащания, включени в Стратегическия план, за проверките, намаления на плащанията и реда за налагане на административни санкции

Въпрос: Във връзка с еко схемата за разнообразяване на отглежданите култури допустимо ли е един и същ парцел да бъде угар за две или повече последователни години?

За целите на тази еко схема няма правна пречка един парцел да бъде угар за две или повече последователни години.

Въпрос:

- **За да е изпълнено условието за разнообразяване на културите, стопанството над 30 ха следва да отглежда 4 култури, в това число е допустимо и угар. През 2023 г. като угар ще могат да се чертаят за подпомагане и засети площи. Ако през 2023 г. земеделският стопанин е засял 3 култури и използва угарта като 4-та култура, то колко процента угар следва да начертае, за да отговори на изискванията по еко схемата? Изискването за непроизводствени площи, в това число и угар, по ДЗЕС 8 е те да са 4% от площта на стопанството, а за 4-та култура по еко схемата изискването е тя да обхваща 10% от площта на стопанството, как могат да се комбинират двете условия за угари през 2023 г.?**
- **За изпълнение на условията по еко схемата през 2023 г., когато засяването на угарите с култури за човешка консумация е допустимо (съгласно дерогацията на ДЗЕС 8), възможно ли е засятата култура върху заявена като угар площ да се дублира с някоя от другите три основни култури в стопанството?**

В този случай земеделските стопани, които са се възползвали от дерогацията по ДЗЕС 8, и са засели култури върху предвидени за угар парцели, ще могат да ги отбележат в заявлението за подпомагане за 2023 като угар за целите на ДЗЕС 8. За целите на еко схемата за разнообразяване на културите няма приложима дерогация и угарта, която се брои като отделна култура, трябва да бъде непроизводствена площ. Ако угарта с дерогация по ДЗЕС 8 е засята с различна от трите основни култури, може да бъде зачетена за целите на еко схемата за разнообразяване на културите, но не следва да се дублира с другите налични култури и при спазване на процентното съотношение между културите.

Въпрос: Във връзка с изпълнението на условията на еко схемата за разнообразяване на отглежданите култури как земеделските стопани доказват засяването на култури при пропаднали площи, в следствие на неблагоприятни климатични условия или нападение от неприятели?

Хипотезите на засягане на стопанството от тежко природно бедствие, тежко метеорологично събитие, болест по растенията или вредител по растенията попадат в обхвата на форсмажорни обстоятелства. В тези случаи, кандидатът за подпомагане или негов наследник уведомява ДФЗ за наличието му в срок до 15 работни дни от датата на прекратяване на фактическото събитие на форсмажорното обстоятелство. Кандидатът, негов наследник и/или упълномощено от него лице попълва чрез СЕУ или в ОПСМП на ДФЗ формуляр заедно с декларация, с която се задължава да представи документ, доказващ форсмажорното обстоятелство и за началната и крайната му дата, издаден от оторизираната за това институция.

В проекта на Наредба за условията и реда за подаване на заявления за подпомагане по интервенции за подпомагане на площ и за животни е записано, че форсмажорно обстоятелство е тежко природно бедствие или тежко метеорологично събитие, което е засегнало стопанството, а чл. 19 на същата предвижда форсмажорното обстоятелство да се доказва с документ, издаден от оторизирана институция. В Наръчника за прилагане на директните плащания ще бъдат дадени примери за документи, доказващи форсмажорни обстоятелства, включително и по отношение на засушаване.

Въпрос: При неблагоприятни климатични условия (наводнения, градушки, суша, измръзване и др.) или каламитет от неприятели или други непреодолими и независещи от земеделския стопанин обстоятелства, при които една от културите по еко схемата за разнообразяване на отглежданите култури пропада, какъв ще бъде механизмът, по който земеделският стопанин ще бъде защитен от намаления или отказ на плащанията по еко-схемата?

Хипотезите на засягане на стопанството от тежко природно бедствие, тежко метеорологично събитие, болест по растенията или вредител по растенията попада в обхвата на форсмажорни обстоятелства. В този случай, кандидатът за подпомагане или негов наследник уведомява ДФЗ за наличието му в срок до 15 работни дни от датата на прекратяване на фактическото събитие. Кандидатът, негов наследник и/или упълномощено от него лице попълва чрез СЕУ или в ОПСМП на ДФЗ формуляр заедно с декларация, с която се задължава да представи документ, доказващ форсмажорното обстоятелство и за началната и крайната му дата, издаден от оторизираната за това институция. В проекта на Наредба за условията и реда за подаване на заявления за подпомагане по интервенции за подпомагане на площ и за животни е записано, че форсмажорно обстоятелство е тежко природно бедствие или тежко метеорологично събитие, което е засегнало стопанството, а чл. 19 на същата предвижда форсмажорното обстоятелство да се доказва с документ, издаден от оторизирана институция. В Наръчника за прилагане на директните плащания ще бъдат дадени примери за документи, доказващи форсмажорни обстоятелства, включително и по отношение на засушаване.

Въпрос: Ако дадено стопанство отглежда втора култура, след жътвата на основна култура и засята на същия парцел през съответната година, тази вторична/допълнителна култура може ли да бъде включена в еко схемата за разнообразяване на отглежданите култури и отговаря ли на изискването за „култура“ за целите на еко схемата?

Целта на тази еко схема е избягване на монокултурността в земеделските стопанства и същевременно с това отглеждане на повече култури в един времеви период. Броят и съотношението на културите в стопанството се разглежда в периода на диверсификация (15 май-15 юли). В този период следва да са налични всички култури (или поне ясно различими остатъци от културите), с които се изпълняват изискването за разнообразяване на културите. За целите на тази еко схема една площ може да бъде отчетена само веднъж и се разглежда културата, която е налична през по-голямата част от годината и в рамките на периода за диверсификация.

Въпрос: Еко схемата за намаляване на ПРЗ може ли да се заявява на част от стопанството?

В рамките на тази еко схема няма изискване екологичните практики да са приложими на цялата площ на стопанството. Земеделският стопанин може да избере земеделските площи, които да заяви за подпомагане по еко схемата, и за тях ще има ангажимента да не прилага тотални хербициди и да не използва продукти за растителна защита (ПРЗ) от първа професионална категория на употреба или да използва подходящите феромонови уловки. Плащането по еко схемата ще бъде за заявените площи в стопанството, които отговарят на условията за допустимост, и на тях са приложени екологичните практики от интервенцията.

Въпрос: За целите на еко схемата за намаляване използването на пестициди има ли използван термин „тотален фунгицид“?

В Стратегическия план в рамките на еко схемата за намаляване използването на пестициди е разписано да не се използват инсектициди, хербициди и фунгициди, попадащи в първа професионална категория на употреба и да не се употребяват продукти за растителна защита, които са тотални хербициди, включително такива, съдържащи глифозат¹¹. По аналогичен начин са разписани и изискванията в Наредба № 3 от 10 март 2023 г.¹² В правната уредба на еко схемата за намаляване използването на пестициди няма използван термин „тотален фунгицид“.

Въпрос: Във връзка с прилагането на еко схемата за екологичната инфраструктура как ще става очертаването на буферните ивици?

Буферните ивици могат да се идентифицират от земеделските стопани в рамките на ползван от тях земеделски парцел (във вътрешността му или по границата му), като ширината се определя от стопанина. Доколкото буферните ивици не са постоянни във времето, а са избор за прилагане от земеделския стопанин, те не са част от трайните елементи на ландшафта, които се включват в данните, поддържани в Системата за идентификация на земеделските парцели (СИЗП).

Трябва да се прави разлика между постоянни елементи по ДЗЕС 8 (тераси, синори, редици дървета, единични дървета и групи дървета), които са част от данните/слоеве в СИЗП и ще се ползват като предварително установени и налични данни при заявяването, с възможност за допълване от кандидата, от различните видове буферни ивици, вкл. такива до гори или водни обекти, които ще се заявяват от самите земеделски стопани, ако и където ще бъдат поддържани такива в рамките на даден парцел.

Въпрос: За изпълнението на условията по еко схемата за запазване и възстановяване на почвения потенциал междинните и покривните култури идентични ли са? Също така междинните/покривните култури по еко схемата идентични ли са с тези по

¹¹ СПРЗСР, стр. 490

¹² Наредба № 3 от 10 март 2023 г. за условията и реда за прилагане на интервенциите под формата на директни плащания, включени в Стратегическия план, за проверките, намаления на плащанията и реда за налагане на административни санкции, чл. 41

изпълнението на ДЗЕС 6 за осигуряване на минимална почвена покривка и по ДЗЕС 8 за комбиниране с непроизводствените площи?

За целите на тази еко схема междинните и покривните култури са идентични. В рамките на еко схемата междинните култури/покривни култури са създадени като смески от не-житни култури и житни култури от следния списък:

Списък на смески с междинни/покривни култури

Група Житни култури	Група Нежитни култури
Ръж	грах
тритикале	фий
Ечемик	звездан
пшеница	еспарзета
Овес	леща
лимец	фасул
просо	нахут
Сорго	бакла
метла	лупина
	бурчак
	соя
	синап
	репко
	фуражна ряпа
	рапица

Според изискванията на еко схемата, междинните култури/покривни култури трябва да бъдат налични на полето в периода от **15 октомври на годината на кандидатстване до 15 февруари на следващата година**. Използват се за последващо зелено торене (посредством заораване, валиране, естествено измръзване или друг метод на механично терминиране на културата по избор на земеделския стопанин). В периода на отглеждане на междинните култури/покривните култури не трябва да се прилагат изкуствени торове и продукти за растителна защита. Терминирането на културите не се извършва с хербицид.

Въпрос: Освен плана за управление на хранителните вещества, необходимо ли е предварително да бъдат извършени почвени проби на парцелите (агрехимични анализи), върху които ще се прилага еко схемата за запазване и възстановяване на почвения потенциал – насърчаване на зелено торене и органично наторяване и ако ще се извършват анализи, да бъде определен обхватът на пробите в хектари?

За целите на тази еко схема са предвидени 2 екологични практики:

1. отглеждане на непроизводствени междинни култури или покривни култури с последващо зелено торене;

2. използването на външни органични подобрители на почвата.

В случай на прилагане на **практиката за използване на органични подобрители на почвата, е необходимо действието да се извършва в съответствие с план за управление на хранителните вещества**, изготвен от лице, притежаващо квалификация в областта на селското стопанство. Планът трябва да е съобразен и да отговаря на спецификите и потребностите на съответната площ, за която се прилага.

Доказването на вложените обеми подобрител на съответния парцел **се извършва чрез разходооправдателни документи и дневници за проведените растителнозащитни мероприятия и торене за вложени подобрители на съответния парцел**. Земеделските стопани, които сами са произвели органичните подобрители, вместо разходооправдателни документи следва да:

1. представят становище от съответната Областна дирекция по безопасност на храните за завършен процес по аеробно или анаеробно третиране на оборски тор, по смисъла на чл. 3, т. 20 от Регламент 1069/2009 за установяване на здравни правила относно странични животински продукти и производни продукти, непредназначени за консумация от човека (ОВ, L 300 от 14.11.2009 г.), **или**

2. представят доказателства за лицензирана площадка за третиране на отпадъци със съответните кодове, а когато площадката е на друго лице - и протоколи за произведена продукция, идентична на вложената, **или**

3. представят доказателства за наличието на растителни остатъци след термична обработка, **или**

4. са регистрирани по чл. 229 от Закона за ветеринарномедицинската дейност.

След като бъде приложен в България Инструментът за устойчивост на земеделските стопанства за хранителните вещества (FaST), за целите на прилагане и контролиране на еко схемата ще се използва и наличната в него информация.

За целите на еко схемата не е необходимо да се представят доказателства за извършени почвени проби, но за целите на изготвяне на плана за управление, по преценка на лицето, което изготвя плана за управление, такива проби могат да бъдат извършени и те могат в последствие при необходимост да бъдат представени на ДФЗ при проверка.

Въпрос: По какъв начин ще се контролира, че земеделският стопанин, който желае да се възползва от еко схемата за запазване и възстановяване на почвения потенциал – насърчаване на зелено торене и органично наторяване, използва органичен подобрител и ще се изисква ли представянето на документ, който да удостоверява, че подобрителят, който ще се използва, е органичен?

Към датата на подготовка на този информационен материал, регламентацията на пускането на пазара на **торове, подобрители на почвата, биологично активни вещества и хранителни субстрати** е уредена в глава седма от Закона за защита на растенията, според която се предвижда **регистрация и издаване на удостоверение за пускане на пазара и употреба по националното законодателство**, както и правила на ЕС относно продуктите за наторяване.

Към настоящия момент се предвижда изменение и допълнение на Закона за защита на растенията (ЗЗР), с което ще се уредят националните **правила и процедури, приложими за торове, подобрители на почвата, биологично активни вещества и хранителни субстрати**, както и правила на ЕС продуктите за наторяване, за които са приети хармонизирани европейски изисквания.

Производството, търговията и пускането на пазара на **органични торове и подобрители на почвата от животински произход** (продукти, получени от странични животински продукти) се извършва съгласно глава девета на Закона за ветеринарномедицинската дейност.

В Наръчника за прилагане на директните плащания ще бъдат посочени документите, с които земеделските стопани, желаещи да се възползват от еко схемата, следва разполагат като доказателство, че използват органични подобрители.

Въпрос: Могат ли и двете практики, предвидени по еко схема за запазване и възстановяване на почвения потенциал – насърчаване на зелено торене и органично наторяване, да бъдат включени в заявлението за подпомагане, но при различни парцели?

В рамките на тази еко схема има предвидени 2 екологични практики:

1. отглеждане на непроизводствени междинни култури или покривни култури с последващо зелено торене;
2. използването на външни органични подобрители на почвата.

Двете екологични практики могат да бъдат приложени върху различни парцели и съответно включени в заявлението за подпомагане от един земеделски стопанин. За един парцел може да се получи подпомагане само за една от двете практики, но няма пречка в рамките на стопанството си земеделският стопанин да приложи и двете практики на различни парцели.

Въпрос: Ако даден земеделски стопанин през 2023 г. е на 40 навършени години и е все още допустим за подпомагане по интервенцията за млади земеделски стопани, ще продължи ли да е допустим за подпомагане като млад земеделски стопанин и през следващите четири години от прилагане на интервенцията (по аналог на досегашните правила по мярката за млад фермер)?

Условието за възраст следва да бъде изпълнено към момента на подаване на заявлението за подпомагане¹³. Всички изискуеми изисквания по интервенцията следва да бъдат изпълнени кумулативно. Подпомагането се предоставя на млади земеделски стопани, които са създали земеделско стопанство за първи път не по-рано от 5 години преди датата на подаване на първото заявление за подпомагане по интервенцията, като за създаване на стопанството се смята датата на регистрация на кандидата за подпомагане за първи път като земеделски стопанин в регистъра по Наредба №3 за създаване и поддържане на регистър на земеделските стопани.

РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ

Въпрос: Къде е публикуван Стратегическият план за развитие на земеделието и селските райони за периода 2023-2027 г.?

Одобреният Стратегически план за развитие на земеделието и селските райони за периода 2023-2027 г. е публикуван на следния линк: <https://www.mzh.government.bg/bg/obsha->

¹³ Съгласно чл. 60 (1) от ЗПЗП

[selskostopanska-politika-2021-2027-g/tematiczna-rabotna-grupa/](https://www.mzv.gov.bg/selskostopanska-politika-2021-2027-g/tematiczna-rabotna-grupa/) (Страница на МЗм -> ОСП 2023-2027 г. -> Тематична работна група за ОСП 2023-2027 г.)

Описание на интервенциите за подпомагане в рамките на ЕФГЗ и ЕЗФРСР се съдържа в Раздел V от документа.

Въпрос: Кои са интервенциите за подпомагане в рамките на агроекология и климат в новия програмен период?

В новия програмен период, който стартира за кампания 2023 г., се предвижда подпомагане чрез поемане на ангажименти по следните девет интервенции:

- Насърчаване използването на култури и сортове, устойчиви към климатичните условия;
- Опазване на застрашени от изчезване местни сортове, важни за селското стопанство;
- Опазване на местни породи (автохтонни), важни за селското стопанство;
- Традиционни практики за сезонна паша – пасторализъм;
- Поддържане на местообитанията на червеногушата гъска (*Branta ruficollis*), Кръстат (царски) орел и Египетски лешояд в орнитологични важни места в обработваеми земи;
- Отглеждане на сортове, устойчиви към климатични условия чрез практики за интегрирано производство;
- Насърчаване намалението на употребата на продуктите за растителна защита и торове през контрол в краен продукт;
- Насърчаване на естественото опрашване;
- Възстановяване и поддържане на деградирани пасищни територии.

Въпрос: Как ще се подпомага биологичното производство в новия програмен период?

Биологичното животновъдство ще се подпомага в рамките на едногодишни еко схеми.

По отношение на **биологичното растениевъдство** се предоставя възможност за поемане на 5-годишен ангажимент по една от двете операции: за преминаване към биологично растениевъдство или за поддържане на биологично растениевъдство.

• **Плащания за преминаване към биологично земеделие** - ангажиментът за операцията е 5-годишен в случаите, в които площите в стопанството са встъпили в период на преминаване към биологично растениевъдство. Въпреки че продължителността на периода за преминаване към биологично земеделие варира в зависимост от вида на отглежданите култури (между 2 и 3 години), помощта за подпомагането за периода на преход се отпуска за срок от 5 години, считано от първата година на подаване на заявлението за помощ, за да се подкрепят всички земеделски стопани в промяната на техните практики, като им позволяват да придобият необходимите технически умения до постигане на стабилно ниво на добив. След изтичането на периода на преход съгласно Регламент (ЕС) 2018/848, земеделският стопанин следва да предостави сертификат за биологична продукция.

• **Плащания за поддържане на биологично земеделие** - ангажиментът е 5-годишен, като земеделските стопани следва да предоставят всяка година от поетия многогодишен ангажимент: сертификат за произведена от тях растителна продукция

и доказателства за реализация на сертифицираната биологична продукция, за която са получили подпомагане по операцията.

Общи изисквания по направлението за двете операции: подпомагането е за земеделските площи, регистрирани в ИСАК, които отговарят на определението за „допустим хектар“. Всички земеделски площи е необходимо да са под контрола на контролиращото лице. Подпомагането се предоставя под формата на годишни плащания на хектар използвана земеделска площ.

Биологичните пчелари ще могат да бъдат подпомогнати по интервенция „Биологично пчеларство“. Земеделският стопанин може да поеме отделни ангажименти по операции:

- Плащания за преминаване към биологично пчеларство
- Плащания за поддържане на биологично пчеларство.

Ангажиментът по операция „Плащания за преминаване към биологично пчеларство“ е с продължителност една година. След изтичане на ангажимента по операцията пчеларят има възможност да поеме ангажимент по операция „Плащания за поддържане на биологично пчеларство“.

Подпомагането по интервенцията се предоставя годишно, под формата на еднократно плащане за стопанство, прилагашо изискванията на Регламент (ЕС) 2018/848. В интервенцията се предвидени десет групи нива на подпомагане, съобразени с големината на пчелните стопанства в страната ни.

Въпрос: Възможно ли е да се включват нови площи за подпомагане на биологично производство в преход към текущи ангажименти?

Не, към съществуващ ангажимент по мярка 11 „Биологично земеделие“ от ПРСР 2014-2020 г. няма да могат да се добавят нови площи в период на преход. С новите площи ще може да се поеме нов ангажимент по интервенция „Биологично растениевъдство“, част от Стратегическия план 2023-2027 г.

Въпрос: За кои интервенции в рамките на агроекология и климат може да кандидатствам, ако отглеждам плодове и зеленчуци?

Ангажиментите, по които може да се кандидатства в рамките на Агроекология и климат за земеделски производители, които отглеждат плодове и зеленчуци, са:

- Насърчаване използването на култури и сортове, устойчиви към климатичните условия;
- Опазване на застрашени от изчезване местни сортове, важни за селското стопанство;
- Насърчаване намалението на употребата на продуктите за растителна защита и торове през контрол в краен продукт.

Въпрос: Каква гъстота се изисква за прилагане на интервенция „Хуманно отношение към животните“?

Операциите в рамките на интервенция „Хуманно отношение към животните“, за които по избор може да се поеме ангажимент, са:

- Осигуряване на благоприятна жизнена среда/свободна подова площ на животните;
- Осигуряване на свободно отглеждане на открито;
- Намаляване употребата на антимикробни средства.

Пашата се извършва при спазване на гъстота на животинските единици на цялата пасищна площ на стопанството, до не повече от 2 ЖЕ/хектар.

Въпрос: Възможно ли да се комбинират интервенциите еко схема за подпомагане на биологични животни и интервенция „Хуманно отношение към животните“?

Животни от един и същи вид, заявени по еко схема за биологично земеделие (селскостопански животни) по чл. 31 от Регламент (ЕС) 2021/2115, не са допустими за подпомагане по интервенцията „Хуманно отношение към животните и антимикробна резистентност“.

Възможните комбинации между мерки, подмерки и интервенции са включени в Наредба за условията и реда за подаване на заявления за подпомагане по интервенции за подпомагане на площ и за животни, която беше публикувана за обществено обсъждане до 22.3.2023 г. на портала за обществени консултации.

<https://www.strategy.bg/PublicConsultations/View.aspx?lang=bg-BG&Id=7435>.

След приключване на отразяване на коментарите, тя ще бъде публикувана на страницата на МЗм, в секцията „Нормативни актове“, подсекция „Наредби“.

Въпрос: Подпомагането в интервенцията за устойчиви сортове е ограничено до 50 ха. Възможно ли е да се комбинират различни култури и за всяка от тях ли важи ограничението от 50 ха или изискването е на стопанство?

Максимална площ за подпомагане по интервенцията „Насърчаване използването на култури и сортове, устойчиви към климатичните условия“ е до 50 ха, независимо от броя на културите.

Въпрос: Биологичен производител съм и отглеждам фураж. Как мога да кандидатствам за подпомагане за кампания 2023 г.?

С цел избягване на двойно финансиране, което като принцип е заложено в европейското законодателство, фуражните култури няма да могат да получат подпомагане по интервенцията „Биологично растениевъдство“. Те са включени в подпомагането по еко схема за поддържане на биологично земеделие (селскостопански животни).

Въпрос: Получил съм подпомагане за площи за преминаване към биологично производство. Ще има ли възможност да получа подпомагане и в новия програмен период?

Площи, получили подпомагане за преминаване към биологично производство по мярка 11 „Биологично земеделие“ от ПРСР 2014-2020 г., не могат да бъдат включени в нов ангажимент по операция „Плацията за преминаване към биологично растениевъдство“.

част от Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони за периода 2023-2027 г.

В случай, че тези площи са вече биологично сертифицирани, с тях ще може да се поеме нов ангажимент по операция „Плащания за поддържане на биологично растениевъдство“, част от интервенция „Биологично растениевъдство“.

Въпрос: За какъв период ще бъдат новите ангажименти за подпомагането за биологично растениевъдство? Какъв е бюджетът за биологично растениевъдство?

По операция „Плащания за преминаване към биологично растениевъдство“, ангажиментът за операцията е 5-годишен в случаите, в които площите в стопанството са встъпили в период на преминаване към биологично растениевъдство. Въпреки че продължителността на периода за преминаване към биологично земеделие варира в зависимост от вида на отглежданите култури (между 2 и 3 години), помощта за подпомагането за периода на преход се отпуска за срок от 5 години, считано от първата година на подаване на заявлението за помощ. Така се цели да се подкрепят всички земеделски стопани в промяната на техните практики, като им позволяват да придобият необходимите технически умения до постигане на стабилно ниво на добив. След изтичането на този период, съгласно Регламент (ЕС) 2018/848, земеделският стопанин следва да предостави сертификата за биологична продукция.

По операция „Плащания за поддържане на биологично растениевъдство“ кандидатите за подпомагане поемат ангажимент да прилагат методите на биологично производство за период от пет последователни години. След изтичане на петгодишния период на ангажимента, кандидатите могат да удължават ангажимента си ежегодно до изтичане на програмния период.

Общият размер на бюджета по интервенция „Биологично растениевъдство“ за програмния период 2023-2027 г. е в размер на 331 378 525 евро.

Въпрос: За какъв период се поемат новите ангажименти?

Подпомагането за интервенциите за агроекология и климат и биологично растениевъдство са **5-годишни**. Като изключение интервенциите „традиционни практики за паша – пасторализъм“ и „Опазване на местни породи (автохтонни), важни за селското стопанство“ са **3-годишни**. За преминаване към биологично пчеларство ангажиментът е **една година**, след което бенефициентът може да продължи да получава подпомагане за поддържане на биологично пчеларство. Интервенциите „Хуманно отношение към животните“, Натура 2000 и подпомагане на необлагодетелствани райони са **едногодишни**.

Въпрос: Кои са текущите ангажименти, които продължават да действат и за кампания 2023 г.?

Изпълнявани 5-годишни ангажименти, поети преди 2022 г., и 3-годишните ангажименти, поети по мярка 10 „Агроекология и климат“ през 2022 г.

За кампания 2023 г., бенефициентите, които имат поети ангажименти по мярка 10 „Агроекология и климат“ и мярка 11 „Биологично земеделие“, продължават да ги изпълняват при условията, които са поети.

Въпрос: Изисква ли се оценка за трайните насаждения при поемане на ангажимент за биологично растениевъдство?

Не е предвидено да се изисква оценка. Проверката ще се извършва в биологичния регистър по член 16а, ал. 1, т. 1 от Закона за прилагане на Общата организация на пазарите на земеделски продукти на Европейския съюз.

Въпрос: Запазва ли се възможността за кандидатстване по интервенцията Натура 2000 и необлагодетелствани райони?

Запазва се възможността за получаване на подпомагане. Интервенциите „Плащания за райони с природни или други специфични ограничения“ и „Плащания за земеделски земи в зони от Натура 2000“, са включени в Стратегическия план за развитието на земеделието и селските райони на Република България за периода 2023 - 2027 г., като подпомагането се предоставя под формата на годишни плащания на хектар допустима земеделска площ.

Въпрос: Как ще се прилага интервенцията за интегрирано производство?

Земеделските стопани прилагат общите и специфични принципи за интегрирано управление на вредителите и изискванията, определени в Наредба № 9 от 26 февруари 2021 г. за интегрирано производство на растения и растителни продукти и контрола върху интегрираното производство. Минималният размер на подпомагане по интервенцията е 1 ха. Максималният размер на подпомагане по интервенцията е 300 ха.

Въпрос: Къде може да се получи информация за възможностите за комбиниране на интервенции?

Мерките, подмерките и интервенциите, които не могат да се комбинират, са посочени в чл. 9 от проекта на Наредба за условията и реда за подаване на заявления за подпомагане по интервенции за подпомагане на площ и за животни, която беше публикувана за обществено обсъждане до 22.3.2023 г. на портала за обществени консултации.

<https://www.strategy.bg/PublicConsultations/View.aspx?lang=bg-BG&Id=7435>.

След приключване на отразяване на коментарите, тя ще бъде публикувана на страницата на МЗМ, в секцията „Нормативни актове“, подсекция „Наредби“.

Въпрос: Кога ще са достъпни списъците с култури за прилагане на интервенциите за опазване на застрашени сортове, устойчиви сортове и интегрирано производство?

Списъците се изготвят от Селскостопанска академия и ще бъдат включени като приложение към Наредбата за прилагане на интервенцията, при спазване на изискванията на приложимото национално законодателство в областта. Същата ще бъде публикувана за обществено обсъждане на портала за обществени консултации - www.strategy.bg и на страницата на МЗМ, когато приключи работата по отразяването на бележки и коментари по нея.

Въпрос: Кои са зоните за опазване на червеногушата гъска и царския орел, които ще са допустими за подпомагане?

За операцията „Засяване и отглеждане на есенни зърнено-житни култури в местообитанията на червеногушата гъска на 50% от заявената по дейността площ и с минимум 30% царевица“ ще се осъществява в обхвата на орнитологични важни места, определени като местообитания на червеногушата гъска в следните зони от Натура 2000 - BG0000156 - „Шабленски езерен комплекс“, BG0002050 - „Дуранкулашко езеро“, като се изключват физически блокове, в които или на границата на които са разположени ветрогенератори.

За операцията: „Превръщане на обработваеми земеделски земи в постоянно затревени площи в гнездови райони на Кръстат (царски) орел и Египетски лешояд“ ще се прилага върху обработваеми земи в орнитологични важни места в зони от Натура 2000, в съответствие с НРПД 2021-2027 г.

Въпрос: Как ще се подпомага пчеларството в зоните Натура 2000?

Ще се подпомага с еднократна годишна сума за стопанство по интервенцията за „Насърчаване на естественото опрашване“, когато постоянният пчелин е разположен в защитени зони и в радиус от 2,5 км площта е предимно от естествена растителност (храстовидна, тревна или горска).

Въпрос: Ако съм биологичен пчелар, мога ли да кандидатствам по схема „Насърчаване на естественото опрашване“?

Плащането и по двете схеми е компенсаторно и едновременното им заявяване не е допустимо.

СЕКТОРНИ ИНТЕРВЕНЦИИ – „ПЧЕЛАРСТВО“

Въпрос: Ще се подпомага ли закупуването на рамки за кошерите като част от интервенция „Подновяване на пчелните кошери в Съюза, включително развъждане на пчели“?

Допустими за подмяна са следните части/елементи – капак, покривна табла, дъно, плодник, магазин, корпус, които са трайно маркирани чрез обгаряне с номера на животновъдния обект и годината на закупуване.

ПОЗЕМЛЕНИ ОТНОШЕНИЯ И СТРАТЕГИЧЕСКИ ПЛАН ПО ОСП

Въпрос: Споразуменията по чл.37в от ЗСПЗЗ за стопанската 2022/2023 г. са изготвени по допустимия слой за подпомагане, като са изключени непроизводствените площи /част от поземлени имоти по кадастрална карта – обработваема земеделска земя/, декларирани с декларация по чл. 69 и 70 от ЗСПЗЗ за същата стопанска година. Как земеделският производител ще може да очертае за кампания 2023 г. непроизводствените площи, за които има правно основание? Ще има ли допустим слой, който да указва тези площи като какви могат да се заявят, как трябва да се поддържат и всички други изисквания, за да се използват като елементи на ландшафта

(екологична инфраструктура)? НАЗ предлага правните основания по чл. 69 и 70 да бъдат качени и очертаването за кампания 2022/2023 г. да става графически.

Поземлени имоти, изключени от масиви за ползване по споразумения, могат да се заявяват за подпомагане въз основа на притежаваното и регистрирано в съответната ОСЗ по местоположение на имота правно основание за ползване - собственост, договор, административни заповеди и други, предвидени в закона, основания. Части от поземлени имоти обаче, останали извън масивите за ползване по споразумения, ползвани с договори, не са правно основание за подпомагане (чл. 41, ал. 5 от ЗПЗП).

Въпрос: Предвид сложните поземлени отношения в страната, как следва да бъдат изготвени споразуменията по чл. 37в за стопанската 2023/2024 г. без наличие на допустим слой за обработваеми земи с правно основание, за необработваеми земи с правно основание и за наклони над 10%? Към този момент споразуменията се изготвят след изключване на т.нар. необработваеми земи и всеки участник договаря реално обработваема земя. След изключване на допустимия слой, балансът на обработваемата земя няма да е реален.

Масивите за ползване се определят в зависимост от местоположението на участващите в споразумението имоти, като границите на масивите могат да се определят от физически блокове или по кадастрални райони по кадастралната карта, или по друг начин, уговорен между участниците в споразумението. Границите на масивите могат да се коригират отново по споразумение между участниците.

В Закона за собствеността и ползването на земеделските земи няма задължително изискване границите на масивите да се оформят съгласно допустимия за подпомагане слой. По решение на участниците може да се ползва слой от 2022 г., но всеки ползвател следва много внимателно да прецени, съобразно конкретната ситуация и вида на земите в стопанството си, с оглед използването на части от имоти за еко елементи. При новите условия би било по-добре да се ползват физическите блокове, като масивите за ползване обхващат обработваемата земя ведно с елементите на ландшафта по ДЗЕС 8 (физически блок - ОЗ), за които земеделският стопанин разполага с правно основание. По този начин извън масивите ще останат частите от имоти, които не представляват земеделска земя и не представляват ландшафтни елементи по ДЗЕС 8.

Въпрос: Когато не се постигне доброволно споразумение и има заповед за служебно разпределение, как ще се изпълняват поетите ангажименти по ДЗЕС и еко схемите и какви ще са санкциите?

Действително разпределянето на масивите за ползване, за разлика от доброволните споразумения, се извършва по ред и условия, определени в закона. Практиката показва, че при разпределяне на масивите за ползване се получават значителни промени на местоположението и границите на масивите на отделните участници спрямо традиционното обработваните от тях в предходни години.

Ползвателят, поел ангажимент по ДЗЕС и еко схемите, следва да се снабди с такива правни основания, които да гарантират ползването на площите, за които трябва да спазва съответните изисквания.

Министърът на земеделието утвърждава със заповед методика за прилагане на предварителните условия, както и промените в тях, и ги публикува на интернет страницата на министерството¹⁴. Методиката включва правила за определяне на административни санкции (намаления или изключване на целия размер на плащанията) при неспазване на изискванията на стандартите за добро земеделско и екологично състояние и законоустановените изисквания за управление. Като общо правило намалението представлява 3% от общия размер на плащанията. За допълнителна информация може да се направи справка към чл. 83-85 от Регламент 2021/2116.

При неспазване на изискванията по еко схемите се прилагат административните санкции, предвидени в чл. 76 от ЗПЗП **за култури**, а именно:

- (1) ако декларираната площ за дадена група култури надвишава установената площ, размерът на подпомагането се изчислява въз основа на установената площ по тази интервенция. Ако разликата между общата декларирана за плащане площ и общата установена площ е по-малка или равна на 0,1 ха и по-малка от 20 на сто, установената площ се счита за еднаква с декларираната.
- (2) ако декларираната площ по интервенция за подпомагане на площ надвишава установената площ за дадена група култури и разликата е по-голяма от три на сто от установената площ или по-голяма от 2 хектара, на бенефициента за подпомагане се налага санкция, като подпомагането се изчислява въз основа на установената площ, намалена с размера на установената разлика между декларирана и установена площ - наддекларирана площ.
- (3) Ако разликата по ал. 2 е по-голяма от установената площ, не се отпуска помощ, като разликата между размера на наддекларираната площ и установената площ се умножи по ставката на подпомагането и получената сума се удържи от плащанията, на които има право през следващите три години.

За животни се прилага чл. 77 от ЗПЗП, а именно:

- (1) ако бъде констатирана разлика между броя на декларираните животни и броя на установените животни, подпомагането се изчислява въз основа на броя на установените животни, намален с размера на плащането за установената разлика между декларираните и установените животни - животни с несъответствия. Ако тази разлика е по-голяма от броя на установените животни, не се отпуска исканата помощ, като разликата между животните с несъответствие и установените животни се умножи по ставката на подпомагането и получената сума се удържи от плащанията, на които има право през следващите три календарни години.

Според Наредба № 3 (обн. в Държавен вестник на 10.03.2023 г.):

Чл. 82. (1) Подаването на заявление за подпомагане след крайната дата за такова подаване води до намаление от **1%** за всеки работен ден на сумата, на която кандидатът за подпомагане би имал право, но не повече от **10%**.

(2) Ако закъснението по ал. 1 е повече от 25 календарни дни, заявлението за подпомагане е недопустимо и на кандидата не се предоставя подпомагане.

¹⁴ Съгласно чл. 55, ал. 2 от ЗПЗП

Чл. 83. (1) На основание чл. 19 от Регламент (ЕС) 2021/2115 1,5 на сто от размера на директните плащания, които се изплащат на земеделски стопанин, се използват за неговия принос към инструмента за управление на риска по чл. 11, ал. 2, т. 2 от ЗПЗП.

(2) Ако за дадена година кандидат за подпомагане по интервенции за подпомагане на площ или за животни не декларира всички земеделски парцели, които стопанисва, и разликата между площта, декларирана в заявлението за подпомагане, и площта на недеklarираните парцели е **над 3 %** и над 2 ха, размерът на директните плащания по интервенциите за подпомагане за площ, дължим на съответния кандидат за съответната година, се намалява с **1 %**. Намалението не се прилага за интервенцията по чл. 1, ал. 2, т. 6.

Чл. 84. (1) По заявления за подпомагане по интервенции за подпомагане на площ, ако бъде констатирано, че установената площ по интервенцията е по-голяма от декларираната в заявлението за подпомагане, за изчисляването на размера на подпомагането се използва декларираната площ.

(2) По интервенциите за подпомагане за животни броят на животните, за които се отпуска подпомагане, е не по-голям от посочения в заявлението за подпомагане. Ако декларираният в заявлението за подпомагане брой животни превишава броя, установен в резултат на административни проверки или проверки на място, размерът на подпомагането се изчислява въз основа на установените животни.

Чл. 85. (1) Когато по еко схемата за разнообразяване на отглежданите култури не е спазено изискването на чл. 45, ал. 1, т. 1 основната култура да не превишава 90 % от площите с обработваема земя и/или с медицински и ароматни култури, площта, която се използва за изчисляване на плащането, се намалява с **двукратния размер** на площта на основната култура, която надвишава 90 % от установената обща площ на обработваемата земя или с медицински и ароматни култури.

(2) Когато по еко схемата по ал. 1 не е спазено изискването на чл. 45, ал. 1, т. 2 в земеделските стопанства с площи обработваема земя и/или медицински и ароматни култури между 10 ха и 30 ха и с най-малко 3 различни култури основната култура да не превишава 75 % от тези площи, площта, която се използва за изчисляване на плащането, **се намалява с площта на основната култура**, която надвишава 75 % от установената обща площ на обработваемата земя и/или медицинските и ароматните култури.

(3) Когато по еко схемата по ал. 1 не е спазено изискването на чл. 45, ал. 1, т. 3 в земеделските стопанства с площи обработваема земя и/или медицински и ароматни култури над 30 ха и с най-малко 4 различни култури основната култура да не превишава 75 % от тези площи, площта, която се използва за изчисляване на плащането, **се намалява с двукратния размер** на площта на основната култура, която надвишава 75 % от установената обща площ на обработваемата земя и/или медицинските и ароматните култури.

(4) Когато по еко схемата по ал. 1 не е спазено изискването на чл. 45, ал. 1, т. 2 или на т. 3 в земеделските стопанства с площи обработваема земя и/или заети с медицински и ароматни култури между 10 ха и 30 ха и с 3 различни култури и в земеделските стопанства с такива площи над 30 ха и с 4 различни култури двете основни култури по т. 2 или трите основни култури по т. 3 да обхващат заедно не повече от 90 % от тях, площта, която се използва за изчисляване на плащането **се намалява с двукратния размер** на площта на двете или трите основни култури, която надвишава 90 % от установената обща площ на обработваемата земя и/или медицинските и ароматните култури.

Чл. 87. Държавен фонд „Земеделие“ постановява **пълен отказ** на исканото от кандидата за подпомагане плащане, когато:

1. кандидатът за подпомагане не отговаря на критериите за допустимост по интервенцията;

2. стопанство на кандидата по т. 1 не отговаря на критериите за допустимост по интервенцията;
3. кандидатът не прилага земеделските практики, не изпълнява ангажиментите или други задължения, свързани с условията за предоставяне на подпомагане по интервенцията;
4. размерът на намаленията е равен или по-голям от исканото плащане;
5. кандидатът умишлено възпрепятства извършването на проверка на място;
6. е установено, че са създадени изкуствени условия за подпомагане.

Въпрос: Могат ли необработваемите площи, които са изключени от масивите за споразумения и/или не се заявяват за подпомагане, директно да се считат за елементи по ДЗЕС 8 и за еко схема за био разнообразие?

Не. Дали даден елемент може да се приеме като такъв по ДЗЕС 8 и съответно за еко схема, независимо дали е в слой в СИЗП или е буферна ивица, която земеделският стопанин ще остави, не се определя от това дали земеделският стопанин има или не правно основание за него, а от това дали обектът покрива дефиницията за такъв елемент по ДЗЕС 8. Тоест, ако дадената необработена или неземеделска площ не представлява буферна ивица, тераса, редица, група дървета и т.н., а е част от гора, дере, пустееща земя с храсти и др., не може да се приема за площ по ДЗЕС 8 или еко схема.

ДРУГИ ВЪПРОСИ

Въпрос: Ще има ли подготвен нов калкулатор за изчисляване, съгласно новите изисквания, който може да обедини ДЗЕС, ЗИУ и пожелателно включване на еко схеми?

В рамките на подготовката на кампанията по прием на заявления, се дефинират и разработват калкулатори за изчисления, свързани с еко схема за поддържане и подобряване на биологичното разнообразие и екологичната инфраструктура и еко схема за разнообразяване на отглежданите култури.

Подготвя се калкулатор за изчисление на ангажиментите на стопанствата, свързани с прилагане на ДЗЕС 8 „Минимален дял земеделска площ, предназначена за непроизводствени площи или обекти“.

Въпрос: Възможно ли е да се преработи СЕУ така, че притежаващите електронни подписи, да могат да извършват всякакви справки и проверки на данни, които са в ИСАК, преди и след експортиране на заявлението за подпомагане в ИСАК – парцели с култури от предходни години, слой допустим с правно основание и недопустим с правно основание, слой за наклони и др.

Регистрираните потребители в Системата за електронни услуги (СЕУ) на ДФЗ имат достъп до целия набор от услуги, предоставен от платформата, независимо дали притежават квалифициран електронен подпис или не.

С последните промени в ЗПЗП бе заложен изцяло нов подход при комуникацията на ДФЗ и кандидатите за подпомагане.

Стремежът и усилията на ДФЗ са в СЕУ да е налична цялата необходима информация за кандидатстването през Кампания 2023, в това число специализирани слоеве, справки,

инструменти, базирани на географски информационни услуги и други функционалности, които да осигурят нормалния ход на кампанията по прием на заявления.